

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Baldemar Seeger.

B i d r a g

til

**Asminderød og Grønholt Sognes
fattigvæsens Historie**

i Tidrummet 1738—1867.

(For en stor Del efter utrykte Kilder.)

**Jens Møllers Forlag.
Helsingørs Centraltrykkeri (L. H. Andersen).
1893.**

Da jeg i Foraaret var bleven ansat som Medhjælper for Sogneraadetsformanden i Åsminderød-Grønholt Kommune, opstod ved Synet af en Mængde gamle Protokoller og Breve, som laa sammenhobede paa et Loft i Forsørgelsesanstalten, den Tanke hos mig, at mange af disse gamle Bøger og Skrivelser maatte indeholde interessante Oplysninger om Kommunens Fortid, og efterat jeg derpaa havde faaet bragt Orden i Archivet, besluttede jeg at gjøre et Forsøg paa at samle disse Oplysninger for om muligt derved at erholde Materiale til en lille Skildring af Åsminderød og Grønholt Sognes Fattigvæsens Historie.

Efter at have erholdt Sogneraadets Formands, Hr. Postmester Vilh. Rohlf's Tilladelse, som beredvilligt blev mig givet, undertastede jeg Archivet en Undersøgelse, og Resultatet foreligger nu i nærværende.

Naar mit Arbejde ikke er blevet saa fyldigt som ønskeligt, maa det til min Undskyldning tjene, at der i Archivet mangler en Del Akter, som i Tidens Løb ere bortkomne eller tilintetgjorte, og at jeg derved har været afskaaret fra at faa en og anden Oplysning, som jeg af flere Grunde besvære ikke har kunnet søge andet Steds.

Fredensborg, i November 1892.

Forfatteren.

Asminderød-Grønholt Kommunes Fattigvæsens ældste Historie.

Af J. P. Jørgensens Værk: „Landkommunernes Forvaltning fra 1660 til vore Dage“ — den eneste samlede historiske Fremstilling af Landkommunernes Udvikling, der til Dato haves — ses det, at den betydningsfuldste Del af den ordnede Fattigpleje tidligst foregik i de saakaldte Hospitaller, under Gejstlighedens Ledelse, og at de Fattige, som plejedes i disse Hospitaller, udelukkende vare „Arøblinge, Elendige og aldrende Mennesker, som det storligen behøve.“

Den Hjælp, der ydedes Fattige udenfor Hospitallerne, udrededes kun ved frivillige Gaver, noget, som medførte, at der udviklede sig et storartet Tiggeri. Først i Aaret 1708 gjordes der med Forordningerne af 24de September det første Skridt til Oprettelsen af et ordnet Fattigvæsen her i Landet.

I disse Forordninger, der „fornyes og igjentes“ 6te Oktober 1731, indeholdes

bl. a. en Bestemmelse, der paabøder Anstæffelsen af en Fattigvæsenetsprotokol, i hvilken alle de, som i Aarets Løb vilde yde de Fattige en Gave, skulde lade deres Navn og Størrelsen af det Beløb, de agtede at give, notere. En saadan Fattigvæsenets Protokol for Tidsrummet 1738—1800 er opbevaret i Asminderød—Grønholt Kommunes Archiv, og indeholder, foruden de paabudte Gavelister, Fattigvæsenets ældste Regnskaber etc.

J. P. Jørgensen fortæller, at Forsørgelsen i Reglen foregik paa den Maade, at Gaardmændene efter Dugang maatte modtage de Fattige paa Kost 1 eller 2 Dage. Hvorvidt Fattigforsørgelsen til Dels ogsaa har fundet Sted paa denne Maade i Asminderød-Grønholt Kommune, ses ikke, derimod fremgaar det af den før nævnte opbevarede Fattigvæsenetsprotokol, at Bønderne, hvem den egentlige Fattigforsørgelse i Følge samme Forsfatter paahvilede, efter en temmelig stor Maalestok ydede de Fattige Gaver i Naturalier, de saakaldte „Læg“.

Hver Bonde ydede t. Ex. et Læg, bestaaende af 1 Skp. Rug og 1 Skp. Byg, og Antallet af de Læg, der gaves hver enkelt Fattig, rettede sig saa efter dennes Trang.

Følgende er et Brudstykke af en Lægsliste, hentet fra den gamle Protokol*).

*) Den anførte Liste er fra 1794.

Rang Nr.	Byg Nr.	Bøndernes Navne, som gives Læg.	Byen, de bor udi.	Hvo som nyder disse Læg.	Hvor disses Dpholdssted	Rang Nr.	Byg Nr.
1	1	Erich Hansen	Endrup	Disse 6 Læg be- kommer Peder Kra- mers Kone i	Endrup	6	6
1	1	Jørgen Sørensen	do.				
1	1	Hans Nikolajsen	do.				
1	1	Hans Nielsen	do.				
1	1	Søren Jensen	do.				
1	1	Jens Nielsen	do.				
1	1	Ole Sørensen	do.	Disse 2de til Gisje Svends Datter i	Lønholt	2	2
1	1	Svend Rasmussen	do.				
1	1	Jørgen Nielsen, Ebbesødgård	Kovangen	Ane Bævers Kone i	Åsminderød	1	1
1	1	Rasmus Nielsen	Åsminderød	Disse 2de tilfalder Ane Kirstine i	Åsminderød	2	2
1	1	Hans Pedersen	do.				

Døde en af de Fattige, overgik de denne tilfaldende Læg til en anden.

Fattigvæsenet forestodes af en Sognekomitee*), som sammensattes af Sognepræsten „med 3 a 4 af de vittigste og bedste Sognemænd“ som Medhjælpere, hvilke sidstnævnte udnævntes for 3 Aar ad Gangen**).

De ældste i Åsminderød-Grønholt Kommunes Arkiv opbevarede Regnskaber ere dog kun underskrevne af Præsten Friedenreich, og Fattigforstanderen Hans Petersen; den Sidstnævnte kendes ikke, den Førstnævnte, hvis fulde Navn er Johannes Christofferien Friedenreich (født 4. Marts 1699), var, efter først at have været Sognepræst i Sorø, bleven Præst i Åsminderød-Grønholt Pastorat den 21de November 1738***). Fattigkomiteens Møder holdtes i Åsminderød Præstegaard en Gang aarlig, som Regel i December Maaned, og indledes i Protokollen bl. A. jaaledes:

„Udi Jesu Navn var atter Samling i Præstegaarden for at uddele de fattiges Penge og gjøre Regnskab over Indtægt og Udgift.“

*) Sognekomiteen stod dog atter under Tilsyn af en Fattigdirektør, under hvem hele Stiftets Fattigvæsen forterede, samt af en Inspektion, bestaaende af Herredsprousten og Herredsfogeden.

***) J. P. Jørgensen: Landsogdenes Forvaltning.

***) Wiberg: Dansk Præstehistorie, fra hvilket Bærk samtlige her meddelte biografiske Oplysninger om Pastoratets Præster ere tagne.

Uf Regnskabet for 1738 (det ældste, som findes opbevaret) ses det, at Fattigvæsenet det nævnte Aar havde følgende Penge-Indtægter:

	Rd.	Sk.	Ek.
Uf Præstegaarden	2	"	"
Uf Degnen	"	4	"
Indsamlet udi Aeminderød			
Sogn efter Forst. Opkrist	5	1	14
udi Grønholt Sogn . . .	2	2	8
Uf Fredensborg Wienighed	9	3	12
Modtaget af Mester Bars	1	"	"
Leveret fra Kraagerup . . .	8	"	"
Renten af Dronningens 2de			
Legatis	24	1	1
Bryllups Kassen	"	3	5
Uf Herredskassen faaet 6 Rd.	6	"	"
Murmester Schræch til Mulkt	1	"	"
En Mand i Torp til Mulkt			
gives	3	"	"
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	63	4	8

Indtægten af Præstegaarden og Degnen opføres i senere Regnskaber som: „de Geistlikes Gave“, nemlig Præstens 2 Rd., Kapellanens 4 Mark og Degnens 4, senere 2 Mark.

Indtægten fra Krogerup var en aarlig Gave paa 8 Rdl., og Mulfterne vare saadanne, som dikteredes for ulovligt Krohold, Spil om Søndagen o. L. Dronningens tvende Legater var en Kapital, som 1764 udgjorde 483 Rdl. 3 Mark 14

Sk., der af Kong Frederik den 3dies Gemalinde, Dronning Sofie Amalie, som om Sommeren ofte boede paa Ebbekjøb — en Fredensborg nærliggende Gaard — og som, naar hun boede der, ofte søgte Åsminderød Kirke, var stjænket Åsminderød og Grønholt Sognes Fattige.

Om dette Legat findes en af Sognepræsten 1753 skrevet Ejertretning, der findes aftrykt i Hans de Hofmans „Samlinger af Publique og private Stiftelser, Fundationer og Gavebreve.“

Den lyder saaledes:

„Kong Frederik den 3dies Dronning, Sophia Amalia, som imellem har opholdt sig paa en, da her i Sognet værende og nu afbrudt Gaard, Ebbekjøb kaldet, samt imidlertid søgt Åsminderød Kirke, hvor endnu Hendes Majestæts Stool findes, har, foruden en kostbar Alter-Tavle, og et Pulpiturs Opbyggelse i Kirken, ogsaa til Åsminderøds, samt Anværet Grønholt Sogns Fattige, Allernaadigst legeret og stjænkent en Kapital paa 483 Rdl. 62 Sk., som ved min Ankomst hos Hans kongl. Majestæt var paa Rente staaende, men efter at samme Kapital af Hans nu regierende kongl. Majestæt er bleven udbetalt, for nærværende Tid staaer her i Præste-Gaarden hos mig, som deraf aarlig sparer Renten 5 pro Cento til Sognets Fattige. Over denne Kapital forefindes ingen Fundats, og er saaledes

ventelig ingen udstød. Alt hvad derom til Esterretning foresindes, er et Vers, som paa den, af Høistbemeldte Dronning, bekostede Alter-Table endnu er at se, og saaledes lyder:

Sophia Amalia god og from
 Hvis Navn er værd højt at berøm,
 Hun Kirken her staffere lod
 Og Sognets Arme hjalp vel paa Fod.

Anno 1663."

Under det ovenfor anførte Regustab findes følgende Notits:

"NB. Renten af Rostgaard's Legat — 3 Rdl. 2 Sk. hvorledes uddelt, findes i den dertil indrettede Bog *) anført."

Heraf ses altjaa, at de Fattige uød Renten af endnu et Legat, det Rostgaard'ske, der var uafhængigt af Gaven fra Krogerup.

Dette Legat var stiftet af den bekjendte Amtsforvalter Hans Rostgaard, der, som det ses af Thuras Levnetsbeskrivelse over ham, var meget godgjørende paa sine gamle Dage.

Legatets Fundats lød ifølge Hans de Hofmans ovenfor nævnte Bog saaledes:

„Udi dend Hellig Trefoldigheds
 Navn!

Haver jeg understrevne, samt min kiære Husfrue Kirsten Peder's Datter, af en Christen Kiærlighed til vores Næste, givet til de fattige og vedtørvende Stakler i

*) Denne Bog findes ikke i Arkivet.

Åsminderøds Sogn 100 Slettedaler, som
 skal staae paa Rente, og at de Fattige
 samme Rente at yde aarlig 6 Slettedaler,
 da, som HErren haver bortkaldet min Sa-
 lig Hustru, og icke veed, hvor lenge det
 Gud behager, jeg skal herefter leve, ja
 min Slegt og Blods Forvanter alt med
 Tiden bortdøer; Da paa det samme Penge
 icke skulle døe bort med mig og mine, men
 altid blive de Fattige til gode; Altsaa ha-
 ver jeg været begierendes af min kiære
 Sogne-Præst, Hederlig og Bellærde Mand,
 Hr. Søren Pedersen Turjøn, at ville an-
 nanne samme 100 Slettedaler til sig, og
 deraf give den aarlig Rente til de Fattige,
 eftersom det ingen bequæmeligere kand
 gjøre; thi saalænge Guds Ord prædikes,
 bliver der og Præster, og det til evig Tid;
 og videre begiert, at naar HErren hannem
 ved din timmelig Død maatte bortkalde,
 hand da vil gjøre den Anstalt, at hans
 Efterkommere kand annanne af hans Ar-
 vinger de 100 Slettedaler, og dend He-
 derlige Mand, som efter ham kommer i
 kaldet, iligemaade at gjøre, og give den
 aarlige Rente, og det saa fremdeles, den
 eene Sogne-Præst, at annanne samme
 Penge, efter den anden, og det indtil evig
 Tiid. Og som denne ringe Summa er
 udgiven i sliq god Meening, saa begieres
 af alle efterkommende Præster til Åsminde-
 rød Sogn, at vilde have Umage med, og
 til hvert Aars 11te December uddeele for-

nefute 6 Slettedaler til de fattigste og vedtørsvende Stakler i fornesfute Åsmindesrød Sogn, for hvilken de Hederlige Mænds Umage Hæren vil være deres Lønnere. Men dersom nogen, imod Forhaabning, maatte komme og vilde formindste det Lidet; da puffer jeg og mine Guds Straf og Forbandelse over demnem og alt det de eier og haver; og belofver den Hederlige Mand, Hr. Søren Pedersen Turjen, at naar samme Penge er uddelt, da at give til Hans Koftgaard eller hans Arvinger, eller hvem, som fandt komme at boe paa Kraagerup, efter Hans Koftgaard, og hans Arvinger, en Fortegnelse, hvem samme Penge bekommet haver, det samme begieres af de Hæderlige Mænd, som efter hannem kommer i Kaldet, og efter foreskrevne Maade og Forholdelse hafuer jeg underskrevne lefueret de 100 Slettedaler til Hr. Søren Turjen. Om denne ringe Gaves Forholdelse skal fra nu og indtil evig Tiid en Original blive i Præste-Gaarden, alle de Hæderlige Præste-Mænd een efter anden til Efterretning, og een hos Hans Koftgaard og hans Arvinger, og de, som kommer efter demnem at boe paa Kraagerup, og den 3die hos Prousten ofuer dette Sogns Proustie, som nu er og herefter kommandes vorder, som begieres af de Høylærde Mænd, paa de Fattiges vegne, at vilde have Tilsyn med, om der maatte skee Forsømmelse, at denne ringe Rente

aarlig bliver uddeelt, ventende Bøn af Gud, dette jeg saaledes med min Haand og Signet bekræfter.

Actum Kraagerup, den 11te December 1673.

Foruden de anførte ses Fattigvæsenet endvidere paa hin Tid at have haft følgende Indtægter:

En lille Kapital, skænket af Md. Jacobi, til Beløb 18 Rdl. 5 Mark 11 Sk., som af Friedenreich, der selv forrentede Kapitalen, afrundedes til 20 Rdl.*), samt „Tasle Penge“ d. v. i. Penge, som indsamledes i Tavler, der ombæres i Kirkerne. Af disse Tavle-Penge skulde der dog svares af Åsminderød Kirke 22 Rdl. 1 Mark og 2 Sk. og af Grønholt Kirke 3 Rdl. 4 Mark og 8 Sk. til Helsingørs Hospital og Skole**), og kun, hvad der indkom udover

*) Denne Sum er i Schack's „Revision og Fortsættelse af Hofmans Legatsamling“ anført som „En Ubekjendts Legat“.

**) Udgiften til Helsingørs Hospital var ifølge J. P. Jørgensens „Landkommunernes Forvaltning“ foranlediget ved, at de Tavler, som Helsingørs Hospital 1661 fik Privilegium paa at lade ombære i alle Landets Kirker med Undtagelse af Kjøbenhavns som et Bederlag for de Tab, Hospitalet havde lidt ved Afstaaelsen af Skaane, ved Reskript af 6. Novbr. 1739 vare gaaede over til det lokale Fattigvæsen, imod at dette udredede et aarligt Bederlag til Hospitalet. Kirketavlerne afløstes senere af Fattigbøsser, hvis Indtægt er gaaet over til „de Fattiges Kasie“. som nu udreder det Helsingørs Hospital tilkommende Fixum.

dette Beløb, skulde anvendes til Sognets Fattige.

Da der i Aaret 1740 ikke var indkommet saa meget, at Udgiften til Helsingørs Hospital og Skole kunde dækkes, maatte Friedenreich selv tilskyde det manglende.

Ogsaa i Fredensborg Slotskirke indsamledes Tavle-Penge, der saavel før Friedenreich blev Formand for Fattigforstanderskabet som i hans Tid bleve anvendte til et fattigt Hittébarns Forplejning (1 Mark ugentlig); men denne Indtægt stoppede op, da der „for hendes Durchlaughtighed Fyrstinden af Ost-Friisland*) holdes tydsk Prædiken, hvor de fleste, som ved Fredensborg ere af tydsk Nation, nu søger Ordets Hørelse“, idet der nemlig „saa indkommer ikun ganske lidet udi Tavlen ved den danske Kirke Tjeneste; thi hvad som kommer i Tavlen ved tydsk Prædiken, beholder den tydske Præst selv at uddele.“

Friedenreich har derfor maattet ansøge Herreds-Propsten om at faa Beløbet til det før nævnte Hittébarns Underhold udbetalt af Herredskassen**), og denne Ansøgning blev bevilget.

*) Kong Christian den 6tes Svigerinde, som fra 1740 residerede en Aarrække paa Fredensborg Slot. Se F. J. Meier: Efterretninger om Fredensborg.

**) Herredsfattigkassen, som if. J. P. Jørgensen blev oprettet i det Øjemed at tilvejebringe Midler til Bortspørelsen af de omstreffende

Angaaende Herredskassens Penge findes 1740 følgende Optegnelse i den gamle Protokol:

„Efter hans Excellence Hr. Ober Hof Mester von Blesjens Begiering og Ordre, at Herredskassens Penge, som var i Behold hos sat: Hr. Proust Topp, maatte deeles, og de Fattige paa Girich-Holm Amt deraf at faa deres Andeel, blev og de andre Sogne paa Kronborg Amt tildeelt deres Part, jaaledes at Nsminderød og Grønholt Sogne fik 16 Rdl., Tikiøb og Hornbeck 16 Rdl., Karleboe fik 12 Rdl., Bloustrød 8 Rdl., Birkerød 16 Rdl., ialt 68 Rdl. — Det øvrige, som blev tilbage i Herredskassen, var 57 Rdl. 4 Mark 15 Sk. — hvilket en kunde distribuere, i Fald der skulle usformodentlig komme en Udgift paa Herredskassen, som nu er hos Prousten Mag. Garboe i Tikiøb.“

Maaden, paa hvilken de indkomne Penge uddeltes til de Fattige, var følgende:

Man inddelte de Fattige i Klasser, nemlig 1ste Klasse, de mest Trængende, som understøttedes hver med 1 Rdlr. 3

Betlere. Den fik if. samme Forfatter „sine væsentligste Indtægter ved en Slags Paaligning, de saakaldte Fjerdingspenge, idet hver hel Gaard dertil skulde bidrage 4 Sk. danst og en halv Gaard 2 Sk., en Tjenestekarl med fuld Løn 2 Sk. osv. Blev der nogen „klæffelig Beholdning tilovers, skulde denne efter Inspektions Stign fordeles mellem Herredets Fattige.“

Mark aarlig, 2den Klasse, i hvilken den aarlige Understøttelse udgjorde 4 Mark og 8 St., 3die Klasse, hvis Fattige hver fik 4 Mark og endelig 4de Klasse, som bestod af de mindst Trængende, der hver fik 3 Mark og 8 St. *)

Regnskabet 1738 viser følgende Udgifter:

1. Kl. 10 Fattige	15 Rdlr.				
2. — 13 —	9 —	4 Mark	8 St.		
3. — 17 —	14 —	"	"	"	"
4. — 14 —	8 —	1	"	"	"

Talt 54 Fattige 46 Rdlr. 5 Mark 8 St.

Endvidere er ud-
betalt til Fattige
udenfor Klassen 10 — " — " —

Selludgiftene bli-
ver saaledes . . . 56 Rdlr. 5 Mark 8 St.

At de Fattige har kunnet nøjes med den ringe Understøttelse uden at sulte ihjel er uforstaaeligt, naar man ikke tager Pen-
genes datidige Værd og Datidens Leve-
maade med i Betragtning, men at de Fat-
tige endogjaa har kunnet lægge noget til-
side, vil man finde utroligt. Dette er dog
ikke desto mindre Tilfældet. Man finder

*) J. P. Jørgensen anfører følgende Inddeling:
1ste Klasse: De Fattige, som aldeles Intet
kunne erhverve.

2den Klasse: Forældreløse Børn.

3die Klasse: De Fattige, som vel kan er-
hverve Noget, men ikke tilstrækkeligt til
Livets Ophold.

saaledes bl. a. 1741 følgende Notits i Protokollen:

„Til denne Samling angav Sognefogden Hans Abrahamson i Lønholt, at Johanne Jydes, som i sidste Uddeling staar anført i 2den Klasse Nr. 10, „haver leveret ham 4 Rixdl. til Forvaring til hendes Jordeferd i sin Tid skal bruges, eller til de Fattiges Casje henlægges, i Fald hendes Begravelses Bekostning skal ske af Casjen.“.

Dette er jo et helt Testamente.

1742 er Fattigvæsenetsregnskabet sidste Gang underskrevet af Friedenreich, som 1743 blev Sognepræst i Stege. Hans Efterfølger i Præstembedet, og altjaa ogsaa som Fattigkomiteens Formand, var Christian Jensen (født 22de Marts 1710). Han blev Forstanderskabets Formand i 25 Aar til sin Død 1769 og har sidste Gang underskrevet Regnskabet den 20de December 1768.

Under ham spores en efter Forholdene betydelig Fremgang i Fattigvæsenets Indtægter, noget, der uden Tvivl særlig skyldes den Omstændighed, at Hoffet, som i Kong Christian den 6tes Tid kun af og til besøgte Fredensborg, nu atter tog Ophold paa dette Slot; Frederik den 5te gjorde Fredensborg til sin Sommerbolig, og flere og flere bojatte sig i Slottets nærmeste Omegn. Flere og flere byggede Huse i Nærheden af Slottet, og Byen

Fredensborg opstod saaledes lidt efter lidt. Fjølge Pontoppidans „Danste Atlas“ havde den allerede 1764 Udseende af en lille Kjøbstad.

Tilgangen af Beboere maatte nødvendigvis ogsaa indvirke paa Fattigvæsenets Indtægter og hertil kom endvidere, at der nu atter prædikedes paa Dansk i Slotskirken og samtlige Tavle-Penge kom saaledes Sognets Fattige tilgode.

For at vise Fremgangen anføres her Indtægtsfiden af Regnskabet for 1764.

1. Forrige Aars Beholdning som denne Gang er bleven urørt	Rd.	Mk.	Sk.
	23	„	4
2. Renten af Dronning Sofie Amalies Legat, som meget som deraf har kundet faas udsat, efter derom givede udførlige Forklaring *) paa forrige Side, til dette Aars 11. December beregnet . . .	14	2	2
3. Renten af den liden Kapital 20 Rdl. **), som fra bestandig har udestaaet, og som jeg (Zensen) for det første vil vedblive at forrente med 4 Procento fra			
Oversføres	37	2	6

*) Se nedenfor.

**) Rd. Jacobis Gave.

	Rd.	Mk.	Sf.
Oversført	37	2	6
11te Juni 1763 indeværende 1764de Aars 11te December blive . .		11	4
4. Den aarlige Gave fra Kraagerup	8	"	"
5. Indsamlet af de Fattiges Forstandere:			
Fra Fredensborg	15	2	14
Fra Åsminderød Sogn	6	5	3
Fra Grønholt Sogn . .	2	2	"
6. Tavlegangen i Fredensborg *)	19	2	"
Åsminderød	7	3	"
Grønholt	1	3	"
7. Bryllups-Cassen	2	4	6
8. De Gejstliges Gave, nemlig Præstens 2 Rd. Capellanens 3 Mk. Degnens 4 —	3	1	"
Indtægts Summa	105	3	1

Denne Fremgang i Indtægt havde ogsaa Forbedring i de Fattiges Aaar til Følge. I Christian Jensens Tid blev der jaaledes givet:

Til Fattige af 1ste Klasse	2 Rd.	"	Mk.
" — = 2den	—	1	— 4 —
" — = 3die	—	1	— 3 —
" — = 4de	—	1	— 1 —

*) Denne Kontos Beløb er dog noget større paa tilføjende Aars Regnskaber.

Angaaende de Fattigvæsenet tilhørende Legater har Christian Jensen i Protokollen gjort en Optegnelse, af hvilken det ses, at Dronning Sophie Amalies Legater, som tidligere bemærket udgjorde 483 Rdl. 3 Mark 14 St. „for hvilke jeg (Jensen) har forpligtet mig, og deraf til hvert Aars 11te Juni at svare i Rente 5. Pro Cento.“ Da det imidlertid faldt Jensen besværligt at forrente denne Kapital, tilbød han saavel den som det Rostgaardske Legat 66 Rdl. 4 Mk., Md. Jacobis Gave 20 Rdl. og endvidere 30 Rdl., som Jensen havde opiparet af Herredskassens Penge og afrundet med nogle Mulkter o. l. for derved at skaffe de Fattige Renterne af disse Penge — alt i alt en Kapital af 600 Rdl. 1 Mk. 14 St. til „den tgl. Partikulair Cassé“, Rentekammeret og „andre tilførladelige Stæder“. Men da han ikke kunde faa dem anbragte noget Sted, tilskrev han Amtmanden, Geheimekonferentsraad von Gram, som imidlertid svarede, at han var faa bebyrdet med offentlige Midler, jaasom „Frederiksborg latinste Skoles Penge“ etc., at han ikke vidste, hvorledes han skulde anbringe dem.

Jensen udbød derfor Kapitalen i „Berlingske Tidende“, men der meldte sig ingen Liebhaber, og Jensen maatte stadig indestaa for den. Endelig lykkedes det ham dog at faa 383 Rdl. 1 Mark 14 St. af Kapitalen udsat til 4 pCt. Foruden

det Rostgaardſke Legat, af hvilket Jensen dog lover at svare Rente i de første Aar, blev ſaaledes 100 Rdl. liggende ufrugtbar hos ham. Dette var altſaa en forholdsviſ betydelig Kapitalformindſkelse, idet 100 Rdl. blev liggende ufrugtbare, og idet der af de øvrige nu kun ſvaredeſ 4 pCt., medens der tidligere ſvaredeſ 5 pCt.

Den aarlige Rente-Indtægt blev herefter kun 4 Rdl. 2 Mark. 2 Sk.

I Aaret 1769 er Reguſkabet underſkrevet af H. Tostrup, der dog kun midlertidig har foreſtaaet Fattigvæſenets Beſtyrelſe. Efter Reguſkabet findes en af Provſt Garboe egenhændig ſkrevet Bemærkning, iſølge hvilken han har modtaget Fattigvæſenets Penge af Madam Jensen (Chriſtian Jenseus Enke) og overleveret dem til C. A. Schmidt, der tidligere havde været Slotspræſt ved Chriſtiansborg Slotſkirke, og ſom efter Chriſtian Jenseus Død blev dennes Eſtermand i Aſminderød-Grønholt Paſtorat. Nævnte Aars Reguſkab viſer en Indtægt af 131 Rdl. 3 Mk. 2½ Sk. Blandt Indtægtſpoſterne er en Gave fra Fru Rostgaard *) paa 40 Rdl., medens den aarlige Krogerupſke Gave dette Aar fra 8 Rdl. er formindſket til 4. Trods Indtægtſforøgeliſen ſpores ingen Forhøjeliſe af Underſtøtteliſerne til de faſte Fattige (Klaſſerne), hvorimod Underſtøtteliſerne til Fattige

*) Frederik Rostgaardſ Hustru.

udenfor Klasserne *) er betydeligt forøgede, ligejoms ogjaa Antallet af Understøttede udenfor Klasserne fra nu af er i stadig Stigen.

Udgiften udgjør ialt 114 Rdl. 1 Mark.

Schmidts Kapellan, Frederik Jørgenien Abelschou (født i Ribe 1729), var Schmidt behjælpelig med Bestyrelsen af Fattigvæsenet; de have begge underskrevet Reguskabet 1770, og da Schmidt to Aar efter, 16de Juli 1772, blev udnævnt til Hofpræst, blev Abelschou hans Eftermand.

I Abelschous Tid modtog Fattigvæsenet en betydelig Gave, idet en Kromand i Humlebæk ved Navn Andreas Løvgreen skjænkede det den efter Datidens Forhold betydelige Sum 300 Rdl.

Det af Kong Christian den 7de konfirmerede Gavebrev lyder saaledes:

„I den hellige Treenigheds Navn, Da det har behaget Gud negte mig Andreas Løvgreen Kromand paa Humlebæk i Asminderød Sogn, Cronborg Amt, Livs Arvinger med min nu havende kære Hustru Boel Anders Daatter og ey heller kan ventes jaa ifald jeg for hende skulde bortdøe, skænker jeg hende hermed (alt paa min allernaadigste Konges allernaadigste Samtykke og Confirmation) min Andeel af vorris jælles Boe, at hun den maa be-

*) Disse Understøttelser svarer til de nuværende saakaldte midlertidige Understøttelser.

holde uregisteret og uvurderet, saa hun dermed eene maa raade i alle Maader, uden nogen Tiltale enten af Øvrigheden eller mine Arvinger, dog med disse Bilklaar: At hun lader mig hæderlig begrave, som Etik er i Menigheden, dernæst betaler vores fælles Gield og endelig strax efter min Døds Dag til Sogne-Præsten i Åsminderød, som de Fattiges Forstander i samme Sogn udleverer den Panteobligation paa 200 Rdl. siger tohundrede Rigsdaler, udstedt af Skomager og Borger Johannes Lange i Helsingør med anden Prioritets Rettighed i hans iboende Huus og første Prioritets Rettighed i alt hvad han eyer og eyendes vorder, hvilke 200 Rdl. bestandig skal blive staaende i bemeldte Huus og Eyendomme, saalænge Johannes Lange lever, og rigtig til hvert Mars 11. Juni betaler Renterne, hvilke Renter aarlig ved Juule Tider til Åsminderød Sogns Fattige skal uddeles. Dernæst skal hun i reede Penge udbetale 100 Rdl. siger et hundred Rigsdaler til bemeldte Sogne Præst strax efter min Død, hvilke Penge han ligeledes besørger udsat paa Rente, paa det de Fattige ligeledes deraf kan ved Juule Tider nyde Renterne, og skal da denne Capital 300 Rdl. siger trehundrede Rigsdaler i alt være en ævig Eyendom til Åsminderød Sogns Fattige, saa de aarlig deraf nyder Renterne, som aarlig i Åsminderød Sogns Fattige Protocoll og Regu-

skab indføres, og skal den ene Sogne Præst efter den anden lade sig af sin Formand eller Arvinger gjøre Nede for disse Penge baade Capital og Renter, ja de ey forkommer, hvortil Herrets Provsten aarlig bør have Indseende, at baade Kapital og Renter retskaffens forvaltes de Fattige til bestandig Gavn og Nytte, ja længe Verden staar. Til ydermere Bekræftelse, at jeg med velberaad Overtæg og sund Forstand i sunde Dage har gjort ovenmeldte Testamente til de Fattiges beste har ieg formaaet underskrevne tvende Mænd med mig til Bitterlighed at underskrive og forsejle.

Datum: Humlebet Kro d 12 Dec: 1782

Løvgreen. (L S.)

Til Bitterlighed underskriver og forsejler, at Kromanden i Humlebet Hr Andreas Løvgreen haver med Forstandens fulde Brug, velberaad Hne og i sunde Dage forfattet, underskrevet og forsejlet ovenstaaende Testamente i vor Dørværelse.

Abelschow

Slotspræst ved Fredensborg
og Sognepræst til
Asminderød og Grønholt
(L. S.)

Claus Peder Biering
residerende Kapellan
ved Fredsb. Ms. og Gt.

Bmf. Kongen har konfirmeret dette Testamente gratis, hvorfor det blev udstedt paa „flet Papier“.

Det originale Testamente blev udleveret Enken, da hun betalte Pengene, og Kopi blev indsendt til Biskoppen for at forvares i „Stifts-Kisten“, og desuden er Kopien indført i Provstens Herredsprotokol. I Fattigprotokollen bemærkes, at de 200 Rdl. staa i Hr. Langes Gaard i Helsingør, de 100 i Hr. Abelschow's Sterbo. *) Udover det her anførte indeholder Aasminderød-Grønholt Sogues ældste opbevarede Fattigvæsen'sprotokol kun lidt af Interesse. Det ses, at Abelschow ved sin Død 1792 afløses af Dorph, som kun eet Aar — det nævnte — har underskrevet Regnskabet. Hans Eftermand hed Hveijel, og dennes Eftermand var Peder Paludan (født 12. Juli 1755) der atter 1799 afløstes af J. B. eller C. B. Bang, under hvem den gamle Bog er afsluttet. Der forekommer i alle disse Aar ingen Forandring i Indtægt og Udgift, og kun i een Henseende har den gamle Bog endnu nogen Interesse, nemlig derved, at den tydeligt angiver, hvorledes Uddelingen til de Fattige fandt Sted.

Herom findes, efterat det først er oplyst, at Stedets Sognepræst, Hr. Dr. og Pro-

*) I Schack's Revision og Fortsættelse af Hofmans Fundatsamling læses, at intet Gavebrev haves for det Løvgreenste Legat. Dette er altsaa urigtigt, idet Gavebrevet kun hidtil har været ukjendt.

fesjor Lauritz Smith*) paa Grund af Sygdom har maattet tage til Kjøbenhavn, og at han, da han derved forhindres i at være tilstede ved Uddelingen til Fattige, har overdraget dette Hverv til sin Vikar, Niels Hveijel, følgende Kopi af et Brev, dateret Kjøbenhavn, den 20de December 1793:

„Jeg finder det rigtigst at Regnskabet sluttes med Aarets Udgang og at Uddelingen af de tilbageværende Penge sker Dagen efter Søndagen imellem Juul og Nytaar, det er Mandagen d 30 December, og holdes om Kulden tillader det i Choret i Åsminderød Kirke, eller i Degneboligen samme Steds, før Uddelingen maa jeg bede der bliver tillyst fra Prædike Stolen, at samtlige Sognesogder Mandagen d 23de om Formiddagen Kl 9 samles i Åsminderød hos Hr Hveijel i Hr Egedes Huus, ved

*) Lauritz Smith var Søn af en Toldbetjent og fødtes i Kjøbenhavn den 12te April 1754. Han skildres i Wiberger's Præstehistorie som en ædel Karakter med et fyrigt, lidenskabeligt Temperament, hvorfor han idelig attraaede Forandring, samt som overordentlig afholdt for sine Taler.

Han blev Præst i Åsminderød-Grønholt Pastorat 12te Oktober 1792, men nødtes paa Grund af sin Svaghed til jevnlig at opholde sig i Kjøbenhavn for at have dygtige Læger om sig.

Han døde i Kjøbenhavn 22de Maj 1794, og Holmens Menighed rejste ham en Grebstøtte af norst Marmor.

hvilken Samling jeg ogsaa vil anmode Hr Dorff (Dorph) og Rishmand Egede at være nærværende for med hinanden efter Deres Skundskab til Menigheden, at overlegge og ved Pluralitet af Stemmer at afgjøre hvo der ifølge Lovs og Forordningers Bydende, Principis og Analogie bør have Almisse og hvad enhver bør have."

Heraf ses altsaa, hvad man ogsaa paa anden Maade faar bekræftet, at de Fattige bleve sammenkaldte, naar den aarlige Uddeling — den eneste Gang om Aaret, Forstanderskabet holdt Møde — fandt Sted.

I Resten af sit Brev giver Schmidt nogle Regler for, hvem man først og fremmest skal give Almisse, for at man kan have „nogen fast Regel man i Almiserens Uddeling kan følge som man i Alminderød Fattigvæsen ikke synes hidtil at have fulgt, paa det den virkelige Trængende kan blive hjulpen, jaavidt ske kan" osv.

Endelig erindres Sognefogederne om „ved Gud og deres Samvittighed at være nøyagtige i deres Forklaringer over de Fattiges Bærdighed og Trang, ingen lade forglemt, som bør erindres og hjælpes, og ikke bidrage til at hjælpe nogen, eller tie stille til at nogen faaer noget, som intet bør have".

Fra Aaret 1800 indtil Aaret 1838 findes, naar man undtager nogle Aftstykker og Regnskaber vedrørende den nedenfor omtalte Winterfeldt-Bosøstiftelse, intet

Dokument, intet Regnskab og ingen Protokol opbevaret.

Hvis Dokumenterne fra dette Tidrum ikke findes andet Steds, hvad der vel ikke er stor Sandsynlighed for, maa de i Tidens Løb enten være bortkomne eller tilintetgjorte.

Dette er saa meget beklageligere, som man derved er affkaaret fra at faa Oplysning om, hvor det Rostgaardske og Dronning Sophie Amalies Legater samt Mr. Jacobis Gaves Vidler er blevet af.

Disse Legater er nemlig i det mellem Aar 1800 og Aar 1838 liggende Tidrum sporløst forsvundne og findes ikke anførte i Regnskabet 1838 og paafølgende Aar.

Da Schack skrev sin Revision og Fortsættelse af den Hofmaaske Fundatsamling, rettede han en Forespørgsel til den daværende Sogneforstander Provst Brønsted *)

*) Geert Johannes Brønsted, Præsteføn, født den 24de April 1773 i Fruering Præstegaard, blev dimitteret 1791 fra Horsens lærde Skole, tog i Januar 1797 theologisk Embedsexamen og vandt 1798 Accessit for Besvarelsen af Universitetets Prisopgave i Theologien.

Han blev 31te Oktober 1800 Præst paa Aftø under Lollands Stift, 13de April 1808 Præst til Hvidding i Ribe Stift, 22de November 1815 Præst i Varde og 1ste Septbr. 1824 Sognepræst til Åsminderød-Grønholt, Slotspræst ved Fredensborg Slotskirke og Provst i Liunge-Kronborg Herred. 3 Aaret

saavel angaaende disse Legater, som angaaende Madam Sevels Legat (et Legat paa 50 Slettedaler eller 33 Rbdlr. 2 Mar.^t), som Stifterinden — Enken efter en idligere Sognepræst i Åsminderød-Grønholt Pastorat Just Sørensen Sevel født 1694 — ved Fundats af 7de August 1728 havde givet til „de nødvendige og andelige Bøgers Anskaffelse for fattige og flittige Børn i Bøxebo og Dauglykke Skoler.“

Schack spurgte — se Schacks Revision og Fortættelse af Hofmanns Fundatsjamling — om disse Kapitaler endnu vare til, om de indestod i Åsminderød Præstegaard med deres oprindelige Beløb i Rigsbadpenge Sølv o. v. og modtog følgende Svar fra Provst Brønsted:

„Kan kortelig besvares: Nej! Der er af disse henvænte 4 Legater ikke mindste Spor tilbage, og det som for det offentlige Regnskab er det værste, der findes hverken Tyndel eller Bogstav fra mine Fornænd i dette Embede, til Oplysning om, hvorledes tilgaaet er med disse Legaters saa totale Forbinden.“

Et lignende Svar erholdt Schack paa

1800 ægtede han Charlotte Hedevig Fridsch, Datter af Stiftsphysikus Andreas Frausing Fridsch. Brønsted blev efter Ansøgning entlediget med Pension den 12te Januar 1840. Han døde i Fredensbhyg den 17de Maj 1846. (Wibergs Præstehistorie og T. H. Erslevs Forfatter-Lexikon).

sin Forespørgsel angaaende endnu et Legat, nemlig det Eichelste.

Dette Legat, der endnu eksisterer, hidrører fra et af Lieutenant Johan Valentin von Eichel oprettet Testamente af 13de November 1812, kongelig konfirmeret den 19de Decbr. næstefter. Legatet var oprindelig 200 Rdl., hvis Renter skulde tilfalde og uddeles blandt de Fattige paa det Sted, hvor Testator døde.

Uj efterstaaende, ligeledes fra Schack's Bænk hentede „Extract af Skiftesforhandlingen i Sterboet efter afgangne Lieutenant Eichel paa Fredensborg den 19de August 1813“ erfares, at Legator døde paa Fredensborg, og at den oprindelig legerede Kapital blev udbetalt med 33 Rbdlr. 2 Mark Repræsentativer. Extracten lyder: „Paa Aasminderød Fattigvæsen's Begnemødte Hr. Pastor Weibel og erklærede Fattigvæsenet tilfreds med at erholde de samme legerede 200 Rdl. D. C. uden Hensyn til Bestemmelserne i Forordninger af 5te Januar d. A., og blev denne Sum ham derefter af Hr. Sekretær Hennings udbetalt med 33 Rbdlr. 2 Mark R. W., for hvis Modtagelse Hr. Weibel her nedenunder quitterer.

Weibel. Meining.
Extractens Rigtighed bekræfter

Meining.“

Paa Schack's Spørgsmaal om dette Legat, som efter Obligation af 16de Juni

1819 var sikket i en Ejendom i Noholte, var til, svarede Provst Brønsted:

„Denne lille Kapital har haft samme Stjæbne som de 4 førstnævnte Kapitaler, den er forsvunden, og med den Forklaring af den rejderende Kapellan Dorph, som ved mit Embedes Tiltrædelse bestyrede og til mig afleverede Fattigregnskabet for 1824, at benævnte 33 Rdl. 2 Mark Repræsent vare blevne opsigte og til Fattigkommissionen i Aaret 1824 indbetalte, men for at dække en Udgift, hvortil Fattigtasjen manglede Penge, dertil uden videre anvendte. Denne Donation er altsaa ikke mere til som Legat.“

Hvorledes man atter har „fundet“ Legatet, vides ikke, men det findes indført i Regnskabet 1838 og eksisterer som sagt den Dag i Dag. Dronning Sophie Amalies, Rostgaards og Vid. Jakobs Legater er og bliver derimod sporløst forsvundne.

I Regnskabsbogen for den nedenfor omtalte „Winterfeldt-Bossiske Stiftelse“ findes opført følgende Post i Regnskabet 1840: „Stiftelsen refunderet af Provst Brønsted 1479 Rdl. 8 Sk.“

Man kan maaske opstille den Gissning, at de ovennævnte Legaters Midler indehødes i denne Kapital, idet det jo er sandsynligt, at der er bleven stillet Krav om Erstatning til Provst Brønsted, som jo i hvert Fald havde paadraget sig et Ansvar ved ikke at lade sin Formand gjøre

tilbørlig Rede for Fattigvæsenets Midler. Som sagt, dette er kun en Gissning. Er den rigtig, da maa de ovennævnte Legaters Midler paa et eller andet Tidspunkt være tillagt Stiftelsen.

For Gissningens Rigtighed taler den Omstændighed, at Stiftelsens i Fundatsjen omtalte Kapital 1500 Rdl. hvert Aar rigtigt er anført i Stiftelsens Regnskaber, og de tilbageholdte 100 Rdl. aarlig af Jordebogskassen har næppe kunnet udgjøre 1400 Rdl. Stiftelsen havde nemlig 1840 kun existeret i 10 Aar. Sophie Amalies Legat udgjorde 483 Rdl. 3 Mark 14 Sk., Rostgaard's Legat 66 Rdl. 4 Mark og dertil kom nogle Smaabeløb, saa Summen ialt blev 600 Rdl. Regner man nu de nævnte 100 Rdl. fra Jordebogskassen for et Tidrum af 7 Aar, saa giver dette sammen med ovennævnte 600 Rdl. ialt 1100 Rdl. Dette Beløb med Renter vil nok omtrent kunne udgjøre Summen 1400 Rdl., som Brønsted har refunderet Stiftelsen.

I det mellem Aar 1790 og Aar 1838 liggende Tidrum var endvidere opstaaet følgende to nye Legater, der omtales her med den Schack'ske Fundatsjansling som Kilde, nemlig „Det Abelschouffe Legat“ og „Det Moltkeffe Legat“. Disse to Legater nævnes i de i Kommunearkivet opbevarede Papirer første Gang i Regnskabet 1838. Det Abelschouffe, eller som det egentlig

hedder: „Slots- og Sognepræst Abelschous og Hustrus Legat“, grunder sig paa et Testament af 19. Juli 1791, kongl. konfirmeret den 12. August i. A.

Ved dette Testament vare Asminderød og Grønholt Sognes Fattige indsatte som Arvinger til Testatorernes*) efterladte Formue. Den testamenterede Kapital udgjorde 1834 1872 Rdlr. 16½ Sk. Sølv, som indestod med 1ste Prioritets Panteret i Skovrider Jakob Olsens Sted paa Fredensborg. Kapitalens Renter skulle uddeles mellem de Fattige hvert Aars 11te December.

De Dplysninger, som have om det „Moltkeste Legat“, skyldes indirekte Provst Brønsted, idet Provsten gjorde Schack opmærksom paa det ved følgende Skrivelse:

„Jeg tillader mig at benytte denne Lejlighed til en nærmere Opgave og Forklaring over det betydeligste Legat i dette Pastorat, som Hr. Provsten (Schack) javner Kundskab om.

Samme er til under Navn af det Moltkeste Legat og indestaaer i Kjøbenhavns Dverformynderi, den Capital, hvoraf Renten som halvaarlig skal udbetales efter Legators Bestemmelse, udgjør 59 Rdlr. Sedler og Tegn halvaarlig Rente, maa være 2700 Rbdlr. Sedler og Tegn efter

*) Den tidligere nævnte Sognepræst Frederik Jørgensen Abelschou og Hustru.

Quartals Courserne i de sidste 3 Aar (thi det bemærkes: at Capitalen er oprindelig Sølv, men da Coursen varierer, kan jeg ikke opgive den virkelige Sølv-Capital) til Fordel for Åsminderød Pastorats Fattige, og maa rimeligvis staae imellem flere Capitaler, Legator tilhørende, under Overformynderiets An- og Tilsvær, ligesom jeg formoder, at denne specielle Bestemmelse for Åsminderød Pastorats Fattigvæsen maa staa under en almindelig Disposition for alle de Moltkeske Midler, da her ved Embedet haves hverken Legat Brev eller Fundats, eller Obligation"

Efter at have erholdt dette Brev lykkes det Schack at skaffe Oplysning om Legatet i efterstaaende 9 Paragrafer af Geheimekonferentsraad og Overhofmester Anton Henrik Moltkes og Fru Marie Elisabeth Rosenkrantz's Testament af 30. Januar 1792, konfirmeret den 27. November 1798, saaledes lydende:

Ligledes henføres i bemeldte Overformynderi (Kjøbenhavn = Overformynderiets almindelige Masse) en Capital af Fire Tusinde Rigsdaler, at Renten deraf til de Fattige i Fredensborg, Åsminderød og Lønholt (Grønholt) Sogne uddeles, det Halve hvert Aars 24. Marts og det Halve den 5te Oktober, hvilken Uddeling til disse Fattige og Nødlidende skal ske af Sognepræsten i Åsminderød, Capellanens og Sognefogedens Overværelse, og have de altid

trende at attestere en over Uddelingen forfattet Liste, samt den derefter strax, efter at Uddelingen paa de foreskrevne Tider er skeet, til Overformynderiets nærmere Eftersyn at indsende, hvor den bestandig bilægges den for Renten givne Dwittering."

Dette Legat udgjorde 1834 efter den endelige Berigtigelse 2909 Rbdlr. 39 Sk. Sølv.

Den 10de Paragraf af ovennævnte Testament ligger saaledes:

„Endvidere hensættes i Kjøbenhavns Overformynderi 1000 Rdl., skriver Et Tusinde Rigsdaler, hvoraf Gaardmanden i Lønholt Svend Petersen, bekjendt under det Navn unge Svend, og Hustru nyde Renten for Livstid, og naar de ere bortdøde, da nyde deres Børn og Børnebørn, saalænge nogen af dem er, denne Rente til lige Deling, men skulde denne Slægt i Tiden aldeles uddøe, forholdes med denne Rente efter nærforanstaaende 9de §.“

Dette Legat udgjorde 1834 efter den endelige Berigtigelse 727 Rbdlr. 34 Sk. Sølv.

Den Winterfeldt-Bossifse Stiftelse.

Det er indlysende, at den Understøttelse, som tildeltes de Fattige — en Understøttelse, der, som vi have set, i det højeste udgjorde lidt over 1 Daler aarlig — var aldeles utilstrækkelig til disses Underhold. Nøden blandt dem har uden Tvivl været meget stor, og det er derfor forstaaeligt, at varmhjertede Mennesker opfyldt af Medlidenhed ved Synet af Elendigheden har, grublet paa at forbedre de Fattiges Aaar. Blandt disse medlidende Mennesker indtager Admiral Jørgen Balthazar Winterfeldt en fremragende Plads derved, at han gav Stødet til den saakaldte „Winterfeldt Bossifse Stiftelse“s Oprettelse.

Fundatsen for denne Stiftelse indeholder følgende Beretning om Stiftelsens Tilblivelshistorie:

„Synet af et Par i svær Sygdom bestedte, af alle forladte Fruentimmer i Aasminderød bevægede Oldingen Admiral Jørgen Balthazar Winterfeldt til at arbejde paa Oprettelsen af en Stiftelse i hvilken deslige Ulykkelige af Fredensborg Aasminderød og Grønholt Sogne kunde finde Husly, gjensidig Hjælp af hinanden og i det

mindste Underholdning af Pastoratets Fattigvæsen. I dette Djemed skænkede han en Sum og formaaede Andre til at tegne sig for Bidrag, kjøbte ogsaa selv et Stykke Jord til derpaa at opføre en Bygning, men bestemte tillige, at det skulde bero med at indrette Stiftelsen indtil et tilstrækkeligt Fond var samlet. Ved Admiralsens Død i Maret 1821 var dette Fond voxet til 1300 Rdl. i kongelige Obligationer og forsøgedes i de følgende Aar til 1600 Rdl.“

Admiral Wintersfeldt var imidlertid ikke den eneste, der tænkte paa de Nødlidendes Vel. Ogsaa hans Samtidige, Kammerraad, Ihv. Kommitteret i Rentekammeret, Johan Frideric Bojs har grundet paa at forbedre Livsvilkaarene for Kommunes Fattige. Hans Tanker gik dog nærmest ud paa at faa oprettet et Hospital og i dette Djemed skænkede han 1824 Kommunen sin Ejendom i Fredensborg. Gavebrevet lyder saaledes:

„Jeg underskrevne Johan Frideric Bojs, Kammerraad, forhen Comitèret i Rentekammeret, skienker herved og giver til et Hospital for Byen og Fattige af Alminderrød-Grønholt Sogne, samt af Fredensborg Slots Menighed, den mig efter Skøde af 1ste Oktober 1821 tilhørende og paa Fredensborg beliggende Gaard, der bestaar af et grundmuret Stuehus 11 Fag, et grundmuret Udhuus 7 Fag, et Ditto af Muur- og Bindingsværk 7 Fag. Denne Gaard

og de i Bærelserne værende toende Jern-
Kaffelovne, samt andre Muur og Nagel-
faste Partimentsfjer, som nu derved ere
og foresindes, med tilliggende og med
Blanke og Stakitværk indbegnede Hauge,
maa Amts=Fattig=Direktionen nu strax til-
træde med den samme Ret, som jeg haver
ejet og brugt den; og frasiger jeg mig
saaledes min Rettighed til samme Gaard,
samt overleverer Amts Fattig Direktionen
de af mig paa Stedet ihændehavende Ud-
komstbreve.

Til Bitterlighed underskrive min Bro-
ders Enke, Johanne Dorothea, født Biemer,
og hendes Søn Kapitain Bofs.

Kjøbenhavn, den 27de Juli 1824.

B. F. Bofs,
(L. S.)

Til Bitterlighed underskrive
Johanne Dorothea Biemer, Carl Bofs.
Enke efter afgangne Stifts-
skriver Bofs.

Den i Gavebrevet omtalte Ejendom fin-
des endnu. Det er det gamle, gule, straa-
tækte Hus, der i vore Dage afgiver Loka-
ler for Sogneraadet, og som ligger ud
mod den Vej, der fra Jernbanegaden fører
til Thinghuset.

Terrænet her havde imidlertid dengang
et fra det nuværende vidt forskjelligt Ud-
seende, idet den store Grund, paa hvilken
den nuværende Forsørgelsesanstalt er opført,
dengang optoges af en stor og herlig Frugt-

have, der hørte til Kammerraad Bojs' Ejendom, og Bejen skæmmedes ikke dengang som nu af det store, grimme Plankeværk.

Da man nu havde saavel en Ejendom som en Kapital, der imidlertid hver for sig ikke var tilstrækkelig til Høens Realisation, kaldt man ganske naturligt paa at smelte Kapital og Ejendom sammen til Et.

Herom hedder det videre i Fundatsen:

Da fhv. Kommitteret i det kgl. Rentekammer, Kammerraad Bojs i Aaret 1824 havde skjænket sin Gaard paa Fredensborg til et Hospital for ovennævnte Sogne, og denne Gaard var saa stor, at der i Hovedbygningen kunde blive Boelig for 16 Lemmer, blev det efter Fattig-Kommissionens Forslag til daværende Amts-direktion og dennes Indstilling til det kongelige danske Kancellie, af bemeldte Kollegium bifaldet, at begge Stiftelser forenes, og at Udgifterne paa Bygningens Indretning saavidt muligt afholdes af hvad ved Salget af ovennævnte Stykke Jord indkom, og Resten af det optages af det opsamlende Fond hvorimod Renterne af den overskydende Kapital skulde, saavidt de kunde tilstrække, anvendes til Stiftelsens Fornødenheder."

Stiftelsen blev derpaa indrettet, og efterat de nødvendige Bygningsforandringer vare foretagne og Inventariet anslaaet, havde i Behold af den af Admiralen opsamlende Sum 1200 Rdl. Sølv i konge-

lige Obligationer. Hertil søjedes i Aaret 1830 en Kapital paa 300 Rdl., som skjændedes Stiftelsen af en Md. Kreimer.

Efterat Stiftelsen derpaa var traadt i Virksomhed, udarbejdedes de af Kong Frederik den 6te stadfæstede Bestemmelser, af hvilke de vigtigste anføres her:

1ste Post.

Denne Stiftelse skal kaldes det Winterfeld Bøssiske Hospital paa Fredensborg til bedste for 16 gamle, affældige og forladte Fattige af Fredensborg, Åsminderød og Grønholt Sogne.

2den Post.

Stiftelsens Bygning skal stedse holdes assureret, denne saavel som dens Fond, 1500 Rdlr. Sølv, hvilke sidste ikke maa forbruges, skal staa under den umiddelbare Bestyrelse af Pastoratets Fattigkommission og under Amts Fattigdirektionens Over-tilsyn.

3die Post.

De Stiftelsen tilhørende Obligationer skulle, for saa vidt de ere kongelige og ikke udtryffeligt lyde paa Stiftelsens Navn, være noterede i den kongelige Statsgjælds Direktionens Bøger som Stiftelsens Ejendom; en lignende Notering af andre Stiftelsen tilhørende Fonds bør, i fornødent Fald, paa vedkommende Steder besørge, og alle Obligationerne derhos være forsynede med Amts Direktionens Paategning.

4de Post.

I Stiftelsen skal stedsse være 16 af de værdigste, mest trængende og forladte gamle Fattige i Fredensborg, Næminderød og Grønholt Sogne. For saa vidt de ikke selv maatte have det nødvendige Inventarium og Klædningsstykker at medbringe i Stiftelsen, anskaffes samme og vedligeholdes paa Stiftelsens Regning. Lemmerne skulde forøvrigt foruden den fri Bøllig, nyde fornøden Ildebrændsel uden Afkøring i de dem ellers af Pastoratets Fattigvæsen tillagte aarlige Almisse Portioner.

Lemmernes Efterladenskaber tilfalder Hospitalet, der bejører deres Begravelse.

5te Post.

Renterne af Stiftelsens Fond skulle forsaavidt de kunne tilstrække, anvendes til Udgifternes Bestridelse, men hvad dertil endvidere behøves, udredes af Pastoratets almindelige Fattigkasse.

6te Post.

Pastoratets Fattigkommissionens aarlige Regnskab af Stiftelsen revideres og de- cideres af Amts Fattig Direktionen.

7de Post.

Opstaaes Menings Forskjelligheder mellem Kommissionens Medlemmer i Henseende til nogen Del af Stiftelsens Bestyrelse foredrages Sagen med dens Omstændigheder for Amts Direktionen til Afgjørelse.

8de Post.

Af denne Fundats, paa hvilken allerhøjeste Konfirmation aldeles gratis kan forventes meddelt, opbevares Originalen i Amts-Arkivet, men en verificeret Gjenpart deraf leveres Fattigkommissionen til Efterretning og Jagttagelse ved Stiftelsens Bestyrelse.

Fundatsen er konfirmeret 27de September 1831.

Stiftelsens Kapital blev i Aaret 1823 forøget med 200 Rdlr. af Jordebogskassen, og 1830 traadte den i Virksomhed, men det viste sig snart at den langt fra svarede til sit Formaal, hvilket dels skyldtes de utilstrækkelige Midler, den havde at virke med, dels Kommuniens fuldstændige Mangel paa et Fattighus, en Mangel, der gjorde, at Hospitalet meget snart i Praxis behandledes og benyttedes som saadant og derfor tillige ophørte at udgjøre en særegen Afdeling af det almindelige Fattigvæsen.

Stifternes smukke Tanke blev saaledes aldrig virkeliggjort, og Livet i Stiftelsen, hvor stridslystne Kvinder leverede mangen en Bataille blev lidt efter lidt af en saadan Natur, at Sogneforstanderskabet alvorligt maatte tage under Overvejelse at forbedre Forholdene. Ved ny Besættelse af Præstembedet 1840, da Provst Benzien*) afløste Provst Brønsted, indsaa man Nød-

*) Se nedenfor.

vendigheden af ikke alene at underkaste Bygningen og Inventariet en Forbedring, men navnlig af at sikre Stiftelsen et bedre Tilsyn ved en ordentlig Lønnet og fast Tilsynsmand. Man ansatte saa en Opsynsmand, der blev lønnet med 10 Rdl. aarlig, fri Bolig og Tilladelse til — hvad der vel har skaffet ham den største Indtægt — at drive Stiftelsens store Have. Desuden ansatte man en af Lemmerne til under Navn af Gangkone for en ugentlig Betaling at bidrage til Vedligeholdelsen af den Renlighed, der i højeste Grad savnedes og til de syge Lemmers Pleje. Mere tillod Fattigvæsenets daværende Status ikke, men man rettede dog stadig sin Opmærksomhed paa Stiftelsen og indsaa at det store Lokale langt hensigtsmæssigere kunde benyttes, at langt større Bekvemmelighed burde skaffes Lemmerne, ligesom ogsaa en gennemgribende Reparation af Bygningerne blev mere og mere nødvendig for at hindre dens Forfald. Endvidere indsaa man ogsaa snart efter, at der burde skaffes en bedre Orden, da Opsynsmandens lille Løn tvang ham til at søge Erhverv udenfor Stiftelserne og da dennes Beboere, der angives at have været en Blanding af unge og gamle, Idioter, Bandsføre og arbejdsføre Folk, hvilke sidstnævnte enten kom fra Straffeanstalterne eller ogsaa af Brangvillie ikke vilde bestille noget — saaledes næsten var overladte sig

felv, ogsaa vilde man gjerne knytte et Sygehus til Stiftelsen.

Sogneforstanderskabets Formand, Provst Bentzien anmodede derfor praktiserende Læge paa Fredensborg, Cand. Chr. Rohde, den berømte Slotsgartner — eller som han selv kalder sig Landskabsgartner — Rothe og Sogneforstanderen Smedker Slangstrup om at tage under Overvejelse, hvad der til Stiftelsens Lære burde foretages.

Dette Udvalg, indgav nu et Forslag, som ikke er opbevaret, men det ses at det bl. a. er gaaet ud paa at benytte et i Haven liggende Udhus til Udvidelsen, saa at Hospitalet fremtidig i Stedet for 20 Lemmer kunde modtage 31.

Dette Forslag kunde Sogneforstanderskabet imidlertid ikke ganske tiltræde, paa Grund af Omkostninger og navnlig mente man ikke at kunde udrede Pengene 390 Rdl. aarlig til et Sygehus, som af Udvalget foreslaaet. Imidlertid sendte man dog Forslaget tilligemed et Andragende, i hvilket man ansøgte om Tilladelse til dels at udvide Stiftelsen og altsaa derved forandre Fundatsen, dels at anvende de 1400 Rdl. som Provst Brøusted havde refunderet Stiftelsen og som siden 1840 havde været henfat til Forrentning til Bestridelse af Omkostningerne ved Ombygningen. Dette Andragende er dateret 30. Januar 1844. Rancelliets Tilladelse meddeltes den 19. September 1844 og i Sogneforstan-

derfskabets Møde d. 7. Januar 1845 besluttedes det paany at sende Forslaget tilbage til Udvalget til fornyet Overvejelse.

Da Overflagets Sum udgjorde 1738 Rdl. 2 Mk. 11 Sk. og man kun kunde disponere over 1400 Rdl., var det navnlig Udvalgets Sag at sørge for en Medfættelse af Udgiften.

Under 24. Januar 1845 indgav Udvalget et nyt Forslag, der i det væsentligste gik ud paa at tilvejebringe en Afsondring mellem Mænd og Kvinder, noget der kunde opnaaes ved at man aabnede en Indgang fra Gadesfacaden i Stedet for. (Tidligere havde der kun været en Indgang fælles for alle) samt ved at den nederste Etage forbeholdtes Kvinderne, den øverste Mændene, og paa at tilvejebringe større Plads bl. a. ved at inddrage de smaa Kjøkkener og indrette et stort. Ved en saadan indre Ombygning vilde der i Stueetagen blive Plads til 28 Senge.

Paa Loftet skulde indrettes to Stuer, hver til 6 Senge.

Hvad Udhujet angik mente Udvalget, at man skulde indskrænke sig til en Reparation, indrette en Lemmestue og bibeholde to ledige Rum, et til Ligstue og et til Tørvehus, samt benytte Resten, ligesom tidligere til Bolig for Opsynsmanden. Endvidere foreslog Udvalget at opstille et Hegn af Stolper og Lægter omkring Bygningen og Haven. Om fidsstuevante indeholder

Judstilligen følgende, der har saa megen mere Interesse, som det jo fremkommer fra en Autoritet paa dette Omraade, nemlig Slotsgartner Nothe.

„Endstjøndt det egentlig ligger udenfor nærværende Sag, kan Komiteen dog ikke lade denne Lejlighed ubenyttet, til at auke over det uforjvarlige Brug, eller rettere Forsømmelsen af Stiftelsens Have. Det er formentlig utilbørligt, at Stiftelsens Jordstykke, som indeholder omtrent 8,600 Kv. Alen, ligger næsten ubenyttet, forarveligt overvokset med Ukrudt, et sørgeligt Vidne om Forsømmelse, og det er næsten uforjvarligt, at et saadant Areal ikke giver Stiftelsen den Indtægt, som det kunde give, idet det istandsjat maatte kunne svare en Afgift af i det mindste 36—40 Rdl. aarlig, og alene ved ordentlig Afbenyttelse blive en anstændig Omgivelse for Stiftelsens Bygninger“. Der følger derpaa en skarp Udtalelse om Opsynsmanden, fordi han, hvis Løn for en Del er Retten til at afbenytte Haven, forsømmer denne, og under Paaskud af ikke at kunne leve arbejder ca. 300 Dage om Aaret udenfor Stiftelsen, borte fra sit Tilhyn, og kun er hjemme de 65 Helligdage. Udvalget anbefaler enten at bortforpagte Haven eller ogsaa at Opsynsmanden modtager den som Equivalent for en vis Sum, for hvilken han er pligtig

til at være i det mindste 160 Dage om Aaret til Anstaltens Tjeneste.

I det paafølgende Møde fremlagdes Forslaget, som det besluttedes at indsende til Amtets Approbation, ligesom man vedtog efter Komiteens Forslag — at lade Arbejdet udføre af Egnens, af Forstanderskabet velkjendte Haandværkere, som antagelig vilde finde sig i Ulemper som den, at Lemmerne maatte blive i Stiftelsen, medens Arbejdet stod paa, da man ikke havde andre Steder at lægge dem hen.

I Marts 1845 sluttedes Kontrakt med Snekker Slaughterup om Arbejdets Udførelse ved Omændringerne af Stiftelsen, efter at man først havde erholdt Kancelliets Samtykke, og efter at Sogneforstanderskabet havde erholdt Bemyndigelse til at anvende 1400 Rdl., som det ved Døjgjørelsen efter Proust Brønsted var kommet i Besiddelse af til de indgribende og vidtløftige Forandringer, Stiftelsens Udvidelse medførte, samt tillige til at udvide Stiftelsen, saa at den kunde modtage 30 Lemmer, en Tilladelse, hvorved altjaa Fundatsens Bestemmelser forandredes.

Den 12. August 1845 var Arbejdet færdigt, og fra den Tid erholdt Stiftelsen fuldstændig Karakteren af at være Sognets Fattighus.

Da det maaste kan have nogen Interesse at se, hvilke Brugsgjenstande gamle

fattige Folk paa den Tid ejede, anføres her en Liste over Stiftelsens og Lemmernes Ejendele:

Stiftelsen ejede 32 Senge med Sengklæder, 7 Borde, 11 Stole, 9 Kister, 2 Skabe, 1 Tørvekasse, 1 Vænk, 1 Stueuhr og 2 Ildtænger. Sengene havde efter Sigende tidligere hørt til Slottets Inventarie, men da Slottet var blevet besægt med Bæggetøj, folgte man en Del af Inventariet og deriblandt Sengene ved offentlig Auktion. Sengene blev kjøbt til Stiftelsen og kom jaaledes naturligtvis tilige med Bæggetøjet fra Slottet til Fattighuset. Lemmernes private Ejendele vare følgende: 11 Borde, 24 Stole, 18 Kister og Kasser, 9 Skabe, 4 Tabouretter, 1 Komode, 10 Spinderokke, 7 Harper, 16 Kaffejedler, 2 Thejedler, 11 Gryder, 8 Pandejern, 1 Stegepande, 5 Trespødder, 2 Øker, 5 Ildtænger, 1 Ildstufte, 1 Spejl, 1 Hakkkniv, 1 Strygejern, 1 Sengeomhæng og 1 Manglestøj.

Af samme Liste, der er en Udskrift af Stiftelsens Inventariebog, ses det, at Hospitalet 1855 havde Plads til 32 Lemmer, der fordeltes i 7 Stuer, 4 Stuer for Kvinder og 3 for Mænd. I den kvindelige Afdeling var henholdsvis 4 og 6, i den mandlige henholdsvis 6, 6 og 2 Lemmer i hver Stue. Foruden disse Stuer rummede Bygningen 2 Kjøkkener, i hvilke Lemmerne selv tilberedte deres Mad.

Renholdelsen bejærgedes af et Par kvindelige Lemmer, der herfor erholdt Betaling af Stiftelsens Kasse, ligejom der ogsaa af denne udrededes Betaling til en Gangtone, en Stilling, som ligeledes et af de kvindelige Lemmer beklædte.

Det er ovenfor saagt, at Stiftelsens Midler vare aldeles utilstrækkelige. Den aarlige Indtægt var ca. 30 Rdl. (Renten af Formuen) 100 Rdl. af Jordebogskassen, og hertil kom saa en lille Lejeindtægt, der i Regnskaberne anføres som „Husleje af Ole Larsen“. Disse Penge kunde imidlertid langtfra dække Udgifterne til Brændsel, Reparationer, Afgifter, Bask og Inventariets Vedligeholdelse og Fornyelse, og Kommunen maatte foruden at understøtte Lemmerne, af hvilke en Del vare aldeles blottede for Subsistensmidler, medens nogle enkelte havde lidt Arbejde ude i Byen, yde betydelige aarlige Tilskud til Stiftelsen. Hospitalet eksisterede trods dette usorandret indtil i Begyndelsen af Tredserne, en Tid, paa hvilken der gjorde sig Bestræbelser gjældende for at forsjøge de Fattige paa en mere hensigtsmæssig Maade end tidligere, idet man tog under Overvejelse, om det ikke var heldigst, at Kommunen tog de mest trængende blandt de Fattige under fuldstændig Forsørg, om det ikke var heldigere at forsjøge dem baade med Føde, Husly, Klæder og Arbejde end som tidligere kun at yde dem Husly og Under-

støttelse. Dette førte saa til, at man 1862 besluttede at bygge et nyt Fattighus og om muligt at erholde Ministeriets Til-ladelse til at indbrage „det gamle“ d. v. s. den Winterfeld-Boskiske Stiftelse heri.

I December 1862 sendte man et An-dragende til Indenrigsministeriet om denne Sag.

Det hedder i dette Andragende, at „Ho-spitalet i sin nuværende Stikelse maa over-bevise enhver om den elendige Frugt, en utilstrækkelig og ilde anvendt Belgjørenhed bærer“ og „om en Reforms paatrængende Nødvendighed.“

Vi (Sogneforstanderskabet) undser os nemlig ikke ved overensstemmende med Sandheden at skildre Hospitalet som et Arnested for Lediggang, Drukkenskab og Tiggeri, hvor det falder vanskeligt for den Entelte, at holde sig ubesmattet af den al-mindelige Fordærvelse. De 30 a 32 Lem-mer, hvormed Huset er fyldt, ere i Reglen saadanne, der mangler ethvert andet Til-hold“ osv. „Med disse Mennesker og med Anvendelsen af deres Tid og den Penge-undersøttelse, der ugentlig ydes dem af Fattigtaksen, er der et i høj Grad mangelfuldt Tilsyn, idet der ikke kan gøres andre Fordringer til den ved Stiftelsen ansatte Opfyndsmænd, end at han skal sørge for Orden, Renlighed og Bask og besørge de løbende Forretninger (ved Anmeldelser

Levering af Brændsel, Begravelser osv.), da han ingen Løn nyder, men kun har Fri-
bolig med Havejord og derfor maa søge
sig Erhverv paa anden Maade udenfor
Anstalten. Heller ikke af Fattigforstanderen
paa Fredensborg, hvor redbelig Iver han
end bejjæles af, kan der udrettes synder-
ligt til Forbedring af Tilstanden, da An-
staltens hele Organisation er grundfalsk,
og den aldeles er blottet for Midler til
at kunne bestaa ved sig selv, thi Renten
af den Hospitalet tilhørende Kapital af
1500 Rdl. forslaar langt fra ikke til Brænd-
sel, Reparationer, Afgifter, Bæst og For-
nyelse af Inventarielager, hvorfor Kom-
munen foruden Lemmernes daglige Under-
hold maa yde betydelige aarlige Tilskud.

Paa Grund af det anførte androg For-
standerskabet om at maatte inddrage Ho-
spitalet i den Forsørgelsesanstalt, det agtede
at opføre, samt om Tilladelse til at op-
føre den ny Anstalt paa Hospitalets Grund.

I Skrivelse af 21de Maj 1863 meddeltes
den ønskede Tilladelse, dog under visse
Betingelser, saaledes t. Ex., at Hospitalets
Kapital med Renter skulde opspares, at en
Afdeling paa den paatænkte Forsørgelses-
anstalt skulde bære den gamle Stiftelses
Navn o. l.

I Maret 1866 blev den ny Anstalt der-
paa opført, og den 1ste November samme
Aar toges den i Brug.

Dermed var den Winterfeldt-Bosliste

Stiftelses Skjæbne afgjort, den blev paa en Maade nedlagt og dens Lemmer bleve optagne i den ny Anstalt.

Om Stiftelsens Bygning er der iøvrigt kun lidet at meddele. Den blev i 60erne underkastet en mindre Ombygning, ved hvilken der blev indrettet Kontorlokaler for Sogneraadet i den.

En Tid benyttedes den tillige som Forsørgelsesanstaltens Børneafdeling, og nu i den seneste Tid har det været paa Tale at indrette den til Asyl for Alderdomsunderstøttede.

*

*

Fra Aar 1800 til Aar 1838 findes, som tidligere bemærket, intet Regnskab opbevaret i Akminderød-Grønholt Kommunes Archiv. Først Aar 1838 kunne vi, hvad Regnskaberne angaar, atter optage den brudte Traad, og der viser sig da en forbausende Stigen, jaavel af Indtægts- som Udgiftssidens Veløb.

Aar 1838 udgjør den samlede Indtægt 2,117 Rdl. 5 Mark 14 Sk., samt desuden i Naturalier 27 Td. Rug, 27 Td. Byg og 111 Td., 4 Skp. Kartofler.

Grunden til denne Stigen maa først og fremmest søges i den Forandring, der var foregaaet med hele det almene Fattigvæsen, de fastere Former, som Lovgivningen efterhaanden havde paatvunget det.

Med F. P. Tørgensens Bog som Kilde, et Bærk, til hvilket de, som maatte ønske yderligere Oplysning om disse Forhold,

henviendes, anføres her de vigtigste Bestemmelser, som vare tagne med Hensyn til Fattigvæsenet. Allerede ved Resolution af 1802 og Reglement af 1803 var der paa dette Omraade indtraadt vigtige Forbedringer, idet de under et Præstefald hørende Sogne fra da af fremtraadte som samlede Kommuner med et fælles Fattigvæsen under en fælles Bestyrelse, i hvilken Kommunens Beboere om end i begrændset Maal bleve delagtiggjorte.

Sognekommiteerne afløstes af Sognekommisioner, der sammensattes af Sognepræsten, Stedets Politimester samt 3 eller 4 af „de bedste Sognemænd“.*)

Der blev dernæst paalignet Enhver Bidrag til Fattigvæsenet enten i Penge eller Naturalier, og det er denne vigtige Bestemmelse, som den betydelige Forøgelse af Fattigvæsenets Indtægt hovedsagelig skyldes. De i Åsminderød-Grønholt Sogne paalignede Bidrag udgjorde:

i 1838:	1275 Rdl.	4 Mk.	„	Sk.
- 1845:	1351	—	„	6 —

*) Ved Forordningen af 1841 gik Sognekommisionens Forretninger over til Sogneforstanderskaberne, der sammensattes af Sognepræsten, den eller de Lodbjere, der ejede mindst 32 Td. af Kommunens Hartkorn, samt endvidere fra 4 til 9 uberygtede Sognemænd.

Beboernes Ret til at have Sæde i Sogneforstanderskabet udvidedes ved Lov af 22de Marts 1855.

i 1851:	1892	Rdl.	„	Mk.	„	Sk.
- 1854:	2712	—	1	—	2	—
- 1857:	4830	—	„	—	7	—
- 1860:	4663	—	1	—	4	—
- 1866:	8606	—	1	—	4	—

Fattigvæsenets øvrige Indtægter var i Aaret 1838:

Den kgl. Fødselsdagsgave 100 Rdl.

Hofjægermester Bruus Bidrag 200 Rdl.

Tavlepenge: 123 Rdl. 4 Mk.

Legatrenter: 192 Rdl. Hertil kommer saa endvidere nogle mindre Summer, indvundne ved Salg af Fattiges Eiterladenstaber, Gaver ved Salg og Kjøb, Mulkter etc.

Af Regnskabet's Udgiftsside ses, at de fattige nu inddeltes efter Distrikter. De faste Understøttelser udgjorde Aar 1838: 1029 Rdlr. 2 Mk., de midlertidige: 379 Rdlr. 4 Mk. 11 Sk., endvidere Udgifter ved fattige Ligs Begravelser etc., ialt udgjorde Udgiften: 2070 Rdl. 4 Mk. 12 Sk.

Nedenstaaende Skema vil anfueliggjøre den stadige Stigen i det paa Aar 1838 følgende Tidrum:

Åar.	Subtegt.				Ubtegt.							
1845	2315	981.	2	911.	14	61.	2342	981.	3	911.	8½	61.
1848	2996	—	3	—	11	—	2941	—	2	—	9	—
1851	2986	—	4	—	5¾	—	2619	—	1	—	14½	—
1854	3901	—	1	—	14	—	4381	—	5	—	3	—
1857	5616	—	4	—	14½	—	5301	—	4	—	13	—
1860	6513	—	2	—	5	—	5729	—	1	—	12	—

Hvad Ledelsen af Kommunens Fattigvæsen angaar, da overgik denne efter Provst Brøndsted's Død til Provst Vilhelm Bartholomæus Bengien, der var Søn af en Bagermester. Han kom i Latinstolen i Kjøben-

havn 1811, blev demitteret 1816, tog næste Aar anden Examen med Udmærkelse og 1830 theologisk Attestats med bedste Karakter.

1819 begyndte Bengien at undervise i Borgerdybskolen, hvor han var Lærer indtil 1824, da han oversattes som Inspektør ved Esterslægtsselskabets Realskole. 1829 blev han residerende Kapellan ved Fredensborg Slotskirke, 1832 Sognepræst til Kjerteminde og Drigstrup i Fyen, 1836 Provst for Vjerre og Aajum Herreder og 1840 Sognepræst i Åsminderød-Grønholt Sogn samt Provst for Liunge-Kronborg Herreder. Han døde 8de Oktober 1857 og efterfulgtes af Ole Wibemann, født i Kjøbenhavn 11te August 1802*).

Som man af det foregaaende vil have set, har Slottet og Slotsbyen Fredensborg haft stor Indvirkning paa Åsminderød og Grønholt Sognes Fattigvæsen. Slottet blev som bekjendt bygget i Aarene 1719 til 1722, og de første Efterretninger om Åsminderød-Grønholt Fattigvæsen skriver sig fra 1738; altsaa er det først fra en Tid, der ligger 16 Aar senere end den, paa hvilken Slottet blev taget i Brug, at man kan følge Fattigvæsenets Udvikling.

Imidlertid kan man i Tiden 1738 til henimod Slutningen af Aarhundredet, tydeligt spore Indvirkningerne af Omfistelserne paa

*) Wibergs Præstehistorie.

Slottet, saaledes f. Eks. paa Indtægternes Stigen i Tiden, der følger efter det Aar, i hvilket Kong Frederik den 5te gjorde Fredensborg til sin Sommerresidents, og derved forarsagede at Folk begyndte at bosætte sig i Slottets Omegn. Fra den Tid og indtil Aaret 1796, da Enkedronning Juliane Marie, hvis Enkesæde Fredensborg Slot havde været, afgik ved Døden, var Hoffet jævnlige paa Fredensborg, men med Enkedronningens Død indtraadte en Dekadence-Periode, der begyndte med, at man dels bortlejede Slottets Værelser til Private, dels indrettede dem til Friboliger for gamle Hof-Pensionister, og denne Dekadence naaede sit Højdepunkt, da man indkvarterede Dragoner i en af dets Fløje, og indrettede en Del af dets Lokaler til Kadetskole, ja, det gik endog saa saa vidt med Slottet, at Byens Befolkning fik Tilladelse til at holde Baller i dets Sale, og at Sogneforstanderskabet indgav Ansøgning og virkelig ogsaa 1855 fik Tilladelse til at afholde Folkethingsvalg i Ruppelsalen.

Alt dette har uden Tvivl ogsaa haft Indflydelse paa Fattigvæsenet. Trangen blandt de Fattige er uden Tvivl bleven forøget, dels derved, at de i Enkedronning Juliane Marie mistede en Belgjørerinde, som efter Sigende i al Hemmelighed afhjalp megen Nød, dels derved, at mange velhavende Folk med Hoffet har forladt Sognet.

Niedens Aeminderød-Grønholt Kommunes Archiv indtil Aaret 1850 næsten udelukkende indeholder Regnskaber og Protokoller, findes der fra det nævnte Aar opbevaret en Mængde Breve, blandt hvilke en Del, som viser, hvorledes Krigen 1848—50 har forøget Nøden i Kommunen, derved at saa mange Familiefædre maatte drage bort til Krigsskuepladsen. Brevene ere hovedsagelig Bønskrifter fra saadanne efterladte Familier. Den Understøttelse, som man har ydet saadanne Trængende, synes at have været yderst kneben. En frugtfuld Kone, hvis Mand var i Krigen, havde saaledes i første Kvartal 1850 faaet en Understøttelse af ialt kun 4 Rdl. 3 Mark, en Understøttelse, som Amtet „ingenlunde kan erkjende at være tilstrækkelig,“ hvorfor det paa lægger Sogneforstanderskabet at yde hende yderligere Hjælp.

En anden Kone, der havde 3 smaa Børn, og hvis Mand siden 11te December 1849, havde været ved Korpsen, havde faaet 32 Sk. eller mindre end 32 Sk. egentlig. Hun bønfaller om, at Understøttelsen maa blive forøget.

Disse og mange lignende Aktstykker ere triste Vidnesbyrd om den Nød, Krigen har foraarsaget, og disse Aktstykkers Mængde fortæller sørgeligt om Antallet af dem, der paa hin Tid trængte til Hjælp.

En anden Begivenhed, som ogsaa maa

figes at have forøget Nøden i Kommunen, var Koleraen 1853.

Allerede i August 1850 udsendte Justitsministeriet et Circulære, i hvilket Amtene opfordredes til at paalægge samtlige Sogneforstanderskaber, at træffe Foranstaltninger i Anledning af den indiske Kolera, som havde angrebet Nabolandene, og om hvilken det kunne berygtes, at den ogsaa ville udbrude i Danmark. Dernæst fulgte en Række Circulærer, Strivelser angaaende Koleraens Behandling, hvilke Forholdsregler, der bør tages o. s. v.

Paa Sogneforstanderskabets Indstilling, erholdt praktiserende Læge F. Rohde Amtets Bemyndigelse til at bistaa Sogneforstanderskabet under en indtrædende Epidemi, og det ses, at denne Mand ligesaa vel som selve Forstanderskabet har været meget virksomme, for at faa et Hospital oprettet, og alle mulige Forholdsregler tagne.

Efter at Sygdommen 1853 havde angrebet Kjøbenhavn, øgedes selvfølgelig Faren betydelig, og Sogneforstanderskabets og Lægernes Arbejde blev mere og mere energisk, ligesom ogsaa Politiet traadte hjælpende til.

Den 1ste August 1853 modtog Sogneforstanderskabet fra Amtet et Ekspresbrev, hvori meddeltes, at en Familie i Sørup var bleven angrebet af Sygdommen.

Koleraen var altsaa udbrudt i Alsminde-rød-Grønholt Sogn, og da intet Medlem

af den nævnte Familie havde været i Kjøbenhavn eller Helsingør, formodede man, at Smitten var bleven ført med smudsfigt Linned, som Sørup's Beboere modtog fra Hovedstaden til Bast.

Under den derpaa indtrædende Epidemi var der to Mænd, som ved deres Virksomhed paa Lazerethet i Fredensborg ydede Kommunen store Tjenester, nemlig Major Richilieu og Postbestyrer Darius.

Efter Sygdommens Ophør indtraadte en Dyretid, og i Lov af 27de Novbr. 1853 bemyndigedes Kommunalbestyrelserne til at lindre Dyrtidens Tryk paa de Usformuende ved at yde dem Hjælp, der i ingen Henseende maa betragtes som Fattighjælp. Hvor stort et Omfang disse Understøttelser har haft ses ikke.

I December 1857 brændte Frederiksborg Slot, og den Betydning, som denne Begivenhed fik for Fredensborg, og derved for hele Alsindersød-Grønholt Sogn, er almindeligt bekjendt. Vel spores der i de straks paafølgende Aar ingen synderlig Udvikling, det synes endog saa snarere at gaa tilbage end frem. 1861 hedder det saaledes i en Skatteklage, at „de velhavende Familiers Antal paa Fredensborg er formindsket med over Halvdelen“, og at „Næringsløsheden i det hele griber betydeligt om sig“, men selv om en saadan Tilbagegang har fundet Sted, har den i hvert Fald kun været øjeblikkelig.

Fredensborg Slot var jo nemlig udset til Hoffets Sommerresidents, og den Dag i Aaret 1861, da Kong Frederik den syvende holdt sit Indtog paa Fredensborg, blev en betydningsfuld Dag for Åsminderød-Grønholdt Kommune.

At Frederik den Syvendes og senere vort nuværende Hofs Dphold paa Fredensborg, saavel som den ny anlagte Bane havde stor Indflydelse ogsaa paa Fattigvæsenet, er en Selvfølge. Med Hoffet kom flere og flere velhavende Familier til Byen, Banen øgede Antallet af Beboere, og Fattigvæsenets Indtægter blev derved større, Fattigforstanderskabet derigjennem i Stand til at yde de Fattige mere Hjælp.

Vi have i det foregaaende fulgt Åsminderød og Grønholdt Sognes Fattigvæsen indtil 1867, det Aar i hvilket den ny Kommunallov gaves.

Dette Aar og det foregaaende er i flere Henseender mærkeligt i Kommunens Fattigvæsens Historie, fornemmeligt fordi man i dem fik rejst Forsørgelsesanstalten, og derved blev i Stand til ikke alene paa en mere hensigtsmæssig, men ogsaa paa en fuldigere Maade at tage sig af de Fattige. Og ligejom Fattigvæsenet fra den Tid fremtræder i en mere omfattende Skikkelse end tidligere, saaledes fik ogsaa Fattigforstanderskabet fra nævnte Tid lidt efter lidt mere og mere Myndighed, flere og flere Sager blev overgivet til dets Be-

handling, saaledes at Betegnelsen Fattigforstanderskabet fra den Tid ikke rigtig passer mere, idet Fattigvæsenet i de paafølgende Aar mere og mere bliver kun en Del af det, hvormed Forstanderskabet maa besatte sig; med andre Ord: der indtræder fra Aaret 1867 en hel ny Periode, i hvilken Tilstandene i et og alt er forskjellige fra dem, jeg i det foregaaende har forjagt at skildre.

